

SOLSKI PRIJATEL.

Izohja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 6. V torek 7. februarja 1854. III. tečaj.

Hvaljen bodi Jezus Kristus.

Če se nekoliko po svetu okoli oziramo, in po tistem z nejednostranskimi očmi pogledujemo, bomo spoznali in obstati morali, da lepe kristjanske navade in pobožno vedenje se vidno bolj in bolj zgublja.

Veliko je tacihi lepili in starih navad; alj dones govorim le od ene, gotovo prav lepe kristjanske navade, ki se vedno bolj in bolj med našim slovenskim ljudstvom zgrešuje. In ta je kristjansko pozdravljenje:

Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Pojdi na kmete, od mest ne govorim, zakaj mestjani so preveč „gebildet“, in take stare kmetiške navade med reno v „rum-pelkamro“ veržejo, ter se „fortšrita“ deržijo: pojdi tedaj na kmete, in na potu boš le maloktereokrat pozdravljen s besedami: H. b. J. K., k večemu še od kake stare babele, ki nasprot pri-kinka; drugega pozdravljenja pa tudi ne boš slišal, ker večjidel te še pogledal ne bo, če te kdo sreča. Pride pa naš slovenski kmetovavec k tebi na kmetih prebivajočemu v hišo, boš tudi le malokedaj slišal kristjansko pozdravljenje: H. b. J. K. Slišal pa boš: dobro jutro, dober dan i. t. d.

Ne rečem, da to ni lepo, ker se vendar le nekoliko bojim „neotesan“ imenovan biti; tode to prelepo pozdravljenje je pa tako vesolno in razširjeno, da gotovo mislim, žid zjutraj, ko svojo mavho si na herbet verže premišljeva je, kako bo svojo dobro robo nar bolje in pošteno, to se ve, spečal, svojemu tovaršu tudi dobro jutro, dober dan želi. Ker se mi tedaj to pozdravljenje preveč vesolno in razširjeno zdi, mislim, da bi bilo vendar le lepo,

če bi se mi kristjanje le po kristjansko pozdravljali; besede: H. b. J. K. mi med vsimi slovenskimi pozdravili še nar boljše dopadejo.

To lepo navado, se med sabo s besedami: H. b. J. K. pozdravljati, med našimi brati slovenskimi zopet vpeljati, mislim, se bo nar poprej in nar ložej doseglo, če se v šoli začetek stori. Šola, jaz se tej moji misli ne morem odpovedati, sega s velikim vspehom, ne le v življenje šolske mladine, temuč tudi odraslih, in posebno v nekterem oziru v življenje staršev. Če so otroci v šolo poslani se tako zanemarjeni, in morebiti, kar se žali Bog po kmetih tudi pogosto najde, že močno popačeni, se jih pri pravi marljivosti, in pri stanovitnem trudu učitelja le še nekaj dobrega prime. In če otroci to dobro v šoli dobljeno domú prinesejo, odrasčeni, posebno starši to, če je še tako malovažno, hitro zapazijo. In vsako lepo djanje, ki ga starši, ali sploh odrasčeni, tode tudi na pameti odrasčeni domači pri otrocih vidijo, in vsak iz otročjih ust zaslišan nauk, če je še tako nepopolnoma oznanjen, velikokrat dosto več koristi, kakor še tako umno vložen in s vso vnemo in prepričanjem govorjen duhovski nauk. Tedaj mislim, gori omenjeno kristjansko navado med ljudstvom vpeljati, bomo nar poprej dosegli, če bomo v šoli pričeli.

Naj tedaj sleherni učitelj duhovski ali neduhovski v svoji šoli:

- a) kristjansko navado vpeljuje, s besedami: Hvaljen bodi J. K. šolo pričenjati in končevati. S temi besedami naj šolarji pozdravljajo v šolo stopivšega učitelja, in s temi besedami tudi od njega se poslovljejo zapustivši šolo. To se da lahko vpeljati; težji bo sledeče:
- b) Naj učitelj svoje otročiče prav ljubeznivo opominja in prosi, slehernega, ktere gako lj na potu srečajo, znanega ali neznanega z besedami: Hvaljen bodi J. K. pozdravljati; naj pri tej priložnosti zastopno dokazuje, da je presladko ime Jezus nar svetejši, nar imenitnejši, mogočnejši; — da sleherni, ki to ime spodobno izgovori, Boga močno počastuje in tudi veliko veselje svojemu angelj varhu pripravlja; naj jih opominja, da so otroci dolžni 12 let starega Jezusa posnemati,

ravno tako ga pa tudi častiti; počastijo ga pa, če besede: Hvaljen bodi J. K. spodobno zgovarjajo i. t. d. — Tode po prvem, drugem, tretjem nauku in opominovanju učitelja otroci še ne bodo sploh njim priporočeno storili, ter se sramovali pred domačimi, toliko bolj pred neznanimi.

c) Če bi se potem učitelju primerilo, da bi ga bili otroci, šolarji ali ne šolarji srečali in ne pozdravili, naj to v šoli v misel vzeme in tudi reče, koliko žalosti mu je to storilo, posebno pa, ker še šolarji to njim tako serčno priporočeno storili niso.

d) Prigoditi bi se znalo, kakor se sploh pri vsaki novovpeljani navadi prigodi, da bi kak umen mož, morebiti celo g. fajmošter, ali kak drug gospod proti učitelju, duhovskemu ali neduhovskemu, to vpeljano pohvalili in posebno opomnili, kako lepo so jih šolarji na poti z besedami: H. b. J. K. pozdravili. To naj učitelj z velikim veseljem šolarjem naznanuje, ter jih tako spodbada, tudi v prihodnič to vselej delati. Po tem načinu bo učitelj nar ložej dosegel, da bo to čez ne ravno dolgo časa pozdravljenje otrokov vesolno.

e) Dalje naj bo učitelja duhovskega ali neduhovskega navadno pozdravljenje: Hvaljen bodi J. K.

f) Nazadnje mi pa tudi močno dopada, in ravno zavoljo tega tukaj tudi priporočujem, kar je, če se ne motim, v začetku pretečenega leta „der österreichische Schulbote“ svetoval: šoli odraščeni mladosti, t. j. tistim, ki že fantje in dekleta hočejo biti, na pozdravljenje: dobro jutro, dober dan . . . zmiraj odgovarjati: Amen na večne čase!

Po tej poti mislim, bomo nar ložej in nar gotovši dosegli gori priporočeno, in tako med našimi slovenskimi brati sopet vpeljali navado, po kateri se tako rekoč očitno za kristjane spoznamo, ktera pa zmiram bolj pozabljivosti zapada, kar je pa gotovo slabo znamnje pravega živega kristjanstva za naš narod. Ne zakrivamo pa tudi, da pri vsem svojem trudu to lepo navado popolnoma nikoli vpeljali ne bomo, ker ljulka se v pšenico nikdar spremeniti ne da, pšenica pa, če je še tako čista brez ljulke ni. Storimo, kar je v naši moči, vse drugo pa Bogu izročujmo, ktere ga

sveto ime gotovo častimo, če si prizadevamo, vpeljati staro in kristjansko navado, se med sabo pozdravljati: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!

L. G.

Svarilo učencom.

Šolci! rad, prav rad vam kako nedolžno razveselovanje za kratek čas dovoljim, pa mora imeti svojo mero, svoj čas, in nikomur v škodo ali zamero biti. Vidim, da se preveč s snegom pečate, ga v velike kepe valite, in se dostibart do terde noči s snegom kepate. Zna biti, da vam dovoljijo stariši vse to, pa glejte nasledke.

Danes so prišle dve tožbi čez vas: Gregorc toži, da je snoči v mraku nekdo kepo snega v okno vergel in mu šipo strupil; Jurkova dekla pa, da ji je kepa v oko priletela in jo skoro oslepila. Torej vas opomnem, da take burke opustite, alj saj previdnejši vganjate.

Bolj mi je dopadlo, kar sta Mihec in Boltej un dan vganjala. Skoz okno nju gledaje sim se sam ž njima radoval. Napravila sta na vertu verlega snežaka (možička s snega) mu za palico plotni kol v roko dala in kepe verlo v vanj metala. Možak, ako ravno je imel drog v roci, se vender braniti nemore. Dolgo sta se dečeka radovala, zadnič zadene Mihetova kepa možaka verh glave, koja mu odleti. Ker je ravno angelsko češčenje zvoniti začel, odrineta fantiča na mah domu.

Tako bi tudi jaz rad imel, to vam sporočim, da ste o tej dobi vselej že doma.

P. Musi.

Mestjan in pošteni sosed.

V mestu N. je pošten mestjan živel. Nekega dne pozove svojega soseda k sebi, in mu reče: „Poznam vas poštenega moža, ter vam nekaj izročim, kar še nobenemu znano ni. Imam tavžent ranjčkov, ktere sim po varčevosti od mladih dni do zdaj naberal, od teh denarjev otrokom še nič povedal nisem, zakaj ko bi vedeli, da bodo kdaj bogati, bi več na denar, ko na pridne roke upali,

nekdaj jim bodo že prav prišli. Staram se: smert me zna nana-gloma pobrati, torej vam ljubi sosed, hočem ta dnar zročiti, ker vas poštenega moža poznam. Obljubite meni, mojim otrokom denar ne prej podeliti, ko da čas ne pride, da ga bojo res potrebovali.“ Sosed to obljudi in denarje vzame.

Kmalu potem vmerje mestjan. Njegova sinova se pač nista nadjala, da bi nju oče razun hiše in robice, kar je notri, njima še kaj več zapustili bili, pa tudi s tem sta bila zadovoljna, zakaj k delu sta bila privajena, in se tako pošteno živiti mogla. Oženila sta se. Alj se začudita, ko njun sosed in prijatelj rajnega očeta tav-žent ranjčkov v ženitvanjski dar izroči, in njima pove, od kod da je denar in od koga ga dobita.

Vsak je hvalil poštenega moža, kateri bi bil lahko vsaj en del denarja si prisvojiti mogel.

„Bog me obvari, reče, da bi se ptujega blaga lotil. Le eno samokrat sim skušan bil od vašega denarja kaj vzeti, misleč, ga svoj čas zopet povernuti; saj vam je znano, da je pred dvema letoma moje polje toča potolkla, in da mi je po kugi živina poginula. S svojim premoženjem nisem mogel se z setevjo preskerbeti, in živine kupiti! (Takrat sim hotel ljubi denar na posojilo vzeti, in zgubljeno blago zopet nakupiti.) Ali bodi Bog zahvaljen! Sila je prošla, in svojo vest sim čisto ohranil, vama pa je, po volji vašega očeta, denar ohranjen, rabita ga dobro!“

Bod' zvest, pošteno imej serce,

Ti bojo upali ljudje.

Janez Tomšič.

Listonoša.

Iz *Železnik 20. prosenca*. Pretekli teden v Ljubljani nazoč sim nabral tu nekoliko drobtinčic, katere tukaj naznanim. Rokopis Vodnikovega slovarja, ktereга so mi slavni gospod Dr. Bleiweis kazali, je kaj obširno delo, cela skladevnca ga je. Naj bi izgled dopisnika „Novic“ iz Celja, g. J. Š., ki je g. Bleiweis-u svojo zbirko bolj neznanih slovenskih besedi ponudil, še več drugih slavnih mož spodbudil, z vso močjo se podpiranja tega dela okleniti, zakaj *zdaj je čas*, preskerbeti in podati v roke Slovencom

slavno pa tud zlo potrebno knjigo. — Pri gospodu Rihar-ju sim vidil ene pole g. Hašnikovih pesem v rokopisu. Ni mi treba tih pesem hvaliti, ker Slovencom je g. Hašnikovo ime že od prej dobro znano, le to povem, kar poprej nisim vedel, da bodo tim pesmam tud napevi pridjani, al kakor Ahacelnovim in šoli veselega petja, al kakor Gerlici, to ne vem, tolko zamorem reči, ker so napeve g. Rihar pregledali, da zopet kaj izverstnega pričakovati smemo. Tud g. Rihar mislijo na poletje izdati zopet novo zbirko cerkvenih slovenskih pesem. Slovenci! še bomo prepevali. — Tud gospod misijonarja Jerana sim obiskal, najdel sim sicer v postelji, vender gre upati, da kmalo ozdraveli bodejo. Pripovedovali so mi enkolko od svojega popotvanja, kar bodo pa, kadar se ozdravijo, bolj obširno v „Danici“ popisali. Odmenjeni so začasno od svitlega knezoškofa k Ljubljanski predmestni fari v Ternovim za kaplana. — Kdaj naš slavni rojak, visokoč. škof gospod Friderik Baraga, katerih ime je med Slovenci zastran njih mnogih neprecenljivih bukev dobro znano, v Ljubljano in njih rojstni kraj na obiskovanje dospeli bodejo, se še natajko ne ve; sliši se pa od strani, da bi se na Krajskim zopet več misjonarjev za njih novo škofijo v Ameriki oglasiti vtegnilo. Daleč okrog res roke slovenskih misjonarjev lomijo kruh večnega življenja divjim narodom. V tiskarnici g. Blaznika sim pozvedil, da se je letos število naročnikov na „Novice“ zopet zlo pomnožilo. „Novice“ pač po vsi pravici primeriti zamoremo veličastnemu parniku, ki ponosno in mirno vesla, ne zmenivši se za nobeno nevarnost, po šumečem morju naravnost prot barkostaji podučjenja svojega slovenskega naroda. — Edino, kar me je žalilo, tud povem, in to je nemško petje pri šolarski maši. Mislim, da bi tega nobeden pameten človek grajati ne mogel, če bi slovenska mladina v slovenskeje stolnej cerkvi svojega Stvarnika v milem slovenskem jeziku častila. Ne tajim, da bi učenci latinskih šol nemško ne umeli, al pride k maši tud mnogo terdih Slovincov, katerim bo domače petje gotovo po volji, znano je pa, da lepo petje omeči človeško serce k nar pobožnišim mislim in povzdigne taiste iz doline solz skoz oblake prot visokim nebesom. Ne iščimo si tedaj tega pri ptujcih na posojilo, kar nam je dober Bog samim v [obilni meri podelil,

namreč dar tako lepih pesem, da jih bo morebit še le potomstvo po vrednosti ceniti vedlo. — Obderžimo toraj le vsak svoje!

J. Levičnik.

* *Iz Brašlovca.* G. dehant *Stojan*, slavno znan slovenski pisatelj in domorodec nam tole pišejo: Ali ni slavno vodstvo že tudi kedaj menilo, da bi knjiga: „Humberts Gedanken über die vorzüglichsten Wahrheiten der christlichen Religion“ poslovenjena tudi nam Slovencom u krepko podpora v verskih in нравnih zadevah biti vtegnila? Menim, da bi ta knjiga poleg drugih od društva oskerbljenih verl zaklad v naših bukvarnicah bila? Ko bi hotli Humberta imeti po slovensko spisanega, kaki komad bi se lahko da v tem kraji kakor že bodi posloveniti dal. — Bukve, ki so za ljudstvo namenjene, bi bilo pač nar boljše, mu terdo vezane oskerbovati, z mehko zvezanimi si ne vé kako pomagati, celo pa ne pol prerezovati. Ker bi veznina več vzela, bi se pa pol na leto nekaj manje dalo. — Bog daj srečo v novem letu, mnogo naročnikov in družtvenikov, da društvo ne bo pešalo. Kdor s to mervico dobre stvari ne podpira, škoda, da se mu Slovenec pravi.

Drobtinčice.

* „Oesterr. Schulfreund“ se pritoži, da se v *Celovcu* šolska hiša že enkrat na noge ne spravi. 40 let se že piše in komisionira, dožene se pa nič, vse je le še mertvo na papirju. To se ve, pristavi časopis, da s tim glavno mesto drugim sosesčinam na deželi slab izgled daje, da so tako tudi zastran šolskih reči večjidel le merzle.

* Ravno te časopis piše od nekterih šolskih okrajev na *Krajnskem*.

Kočevski šolski okraj šteje 8 postavno uravnanih in 3 druge šole. Vse se uči po nemško. Hvalevredni so vsi gg. učitelji in vse šole. Tudi se bo *knjižnica* za učitelje tega okraja napravila. Nedelske šole se marno obiskujejo, kar popred ni bilo. Kočevarji so svoje otroke seboj po svetu vozili in šolam odtegovali. To je sedaj prepovedano.

Ribniški šolski okraj šteje 6 ljudskih šol in 1 privatno. Uči se po teh šolah slovensko in nemško. Čast. g. dehant, *Ign. Holz-*

apfel, kterega že tudi bravci „šols. prijat.“ dobro poznajo in visoko v časti imajo, se tam posebno hvalijo kot šole in mladine in učiteljev zvest prijatel ter priden in vnet delavec. Pohvaljen je tudi g. *Jož. Raktel*, učitel v Ribnici, kot iskren učitel in pošten mož; njegova šola stoji na visokej stopnji. Tudi šola v *Soderšicah*, kjer je g. *Lor. Arko* za učitelja, in šola v *Oblokah*, kjer začasn. učitel g. *Fr. Raktel* podučuje, je pohvaljena.

C. k. deželna šolska oblastnija je po posebnem razpisu imenovala vse tiste knjige, katerih bi si imele šolske knjižnice pred vsimi drugimi knjigami kupiti.

Društvo sv. Mohora.

* Seja 22. januarja 1854.

a) Preč. g. *Stojanu* se društveni odbor za ljubo pismo serčno zahvali, zraven pa jih tudi lepo prosi, naj bi oskerbeli, da se sloveča knjiga: „Humbert's Gedanken“ posloveni. Radi jo bomo natisniti dali, vemo, da bojo vsi gg. odborniki ravno teh misel.

Kar g. St. zastran vezanja omenijo, je vse res. So pa društveniki, kterim ni nikolj dosti pol na leto. Zategavoljo se manj pol na leto dajati ne upamo. Bomo takole poskusili vstreči. Naj se vsak, ki hoče terdo vezane knjige od društva prejemati, oglasi. Mi bomo oskerbeli, da se za nje knjige lepo in dober kup vežejo.

b) G. *Rogač*, bogoslovec v Ljublani, ponuja društvu svoj rokopis: „Geramb'a popotovanje“. Nemška knjiga močno slovi, vendar ga sami prevzeti nočemo. Naj ga toraj gosp. *Rogač* društvnemu odboru v Ljublani poda, da ga ta pretrese in svojo misel izreče.

c) Društvo šteje letos 259 fi. 30 kr. zaostankov. Za posamezne druztvenike ni veliko, alj za društvo je pa to lep denar.

Toraj tiste gg. društvvenike, ki so za l. 1853 društvne knjige prejemali, še enkrat poprosimo, letnino odrajtati alj pa knjige na svoje stroške v Celovec nazaj poslati.